

Білавич Г.В., Багрій М.А., Данилюк Т.П.

ПІДВИЩЕННЯ ЗАГАЛЬНОКУЛЬТУРНОГО РІВНЯ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ЗАСОБАМИ ЛІТЕРАТУРИ РІДНОГО КРАЮ

Сьогодні студентство втрачає інтерес до читання, вважає його непродуктивною витратою часу, мало відвідує театр, мистецькі виставки, а класична музика (опера, симфонічна, інструментальна) не є для студентів цікавою. Ці види мистецтва витіснили з культурних горизонтів молоді Інтернет, соціальні мережі, кіно тощо. Це підтвердили і результати нашого дослідження. Його проводили впродовж 2013-2017 років на педагогічному факультеті Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (далі – ПНУ).

Так, література з-поміж жанрів мистецтва у наших респондентів посідає третю позицію, поступається кіно і музиці. А такі види, як декоративно-ужиткове мистецтво, оперне мистецтво, циркове мистецтво, балет, симфонічна музика, живопис, скульптура, архітектура, хореографія посідають останні позиції, 35%-46% респондентів заявили, що ніколи не цікавилися ними (не слухали опери, не люблять симфонічної музики, не відвідують мистецькі виставки, не знаються на архітектурі, не дивилися балет та ін.), 33% зрідка ходять до театру, 67% відвідують концерти (зазвичай, які проводяться в Івано-Франківську) на відкритих майданчиках.

Ця ситуація викликає занепокоєння, тому що такі засоби виховання духовності, загального культурного рівня, інтелігентності, як література, мистецтво (усі його жанри), втрачають свій виховний вплив, вони дистанційовані від студентської молоді. Такий стан потребує розроблення стратегії формування загальнокультурного рівня майбутніх інтелігентів, фахівців з університетською освітою, які повинні мати високі естетичні смаки, потреби, знати і розуміти сучасне і класичне мистецтво у всьому його жанровому розмаїтті. На нашу думку, першим кроком на цьому шляху має

стати використання потенціалу літератури, зокрема рідного краю: рухатися потрібно від меншого до більшого, від ближчого до дальшого.

Вважаємо, що художня література рідного краю може стати потужним засобом розвитку читацьких інтересів студентів, тим початковим етапом, який спонукатиме їх до подальшого глибшого пізнання культури та мистецтва.

Ця проблема перебуває в центрі уваги педагогів, науковців, навіть чиновників, працівників профільних міністерств. Так, в Україні створено інститут книги – державну установу у сфері культури та мистецтв, його метою є «підтримка книговидавничої справи, популяризація читання, стимулювання перекладацької діяльності, популяризація української літератури у світі» [2]. Тут бачимо певну суперечність: серед ключових функцій цієї структури немає засобів реалізації одного із завдань – «популяризація читання». На нашу думку, така державна установа повинна була б розробити механізми моделі формування читацької культури юнацтва, розвитку читацьких інтересів в українців.

Результати аналізу джерельної бази дають підстави для висновку: проблеми літературної компетентності майбутніх фахівців активно розглядають зарубіжні вчені: німецькі дослідники W. Nieke (компетенція та культура) [7], Gerda Haßler та Thomas Stehl (мовна, текстова, літературна компетентність, творчість, мовна варіативність тощо) [5], M. Heynitz акцентує на потребі підвищення рівня літературної освіти, оцінювання освітніх знань за PISA [6]. Цікавими для нас є праці методичного характеру [5; 6; 7; 8; 10], у яких ідеться про підвищення рівня літературної компетенції особистості. Отже, учені закордоння як актуальну порушують проблему літературної освіти.

Проблема ролі книги в житті особистості є предметом дослідження різних вітчизняних наук – літературознавства, педагогіки, психології, культурології, соціології, філософії тощо. Проте порушену в назві роботи проблему науковці не досліджували.

Гіпотеза дослідження полягає в розгляді читацької культури майбутніх фахівців у різних галузях життєдіяльності як стрижневого компонента їхнього духовного світу, загального культурного рівня, урешті, компетентності (культури професійної діяльності), що є складним поліструктурним явищем, яке становить сукупність знань, умінь, навичок, особистісних якостей, необхідних для майбутньої продуктивної праці. Рівень розвитку їхніх читацьких інтересів значно підвищиться за умов упровадження розробленої організаційно-методичної системи навчання студентів-читачів, що передбачає: а) знання ними творчості сучасних письменників загалом та рідного краю зокрема; б) оновлення змісту навчальних програм у ВНЗ шляхом вивчення сучасних популярних творів для дітей та юнацтва місцевих авторів; в) упровадження в позааудиторну роботу «регіонального компонента» – художньої літератури місцевих письменників; г) створення літературно насиченого середовища; г) активна пропаганда читання викладачами; д) залучення до процесу популяризування читання викладачів-письменників.

Важливість розв'язання цієї проблеми зумовлена суперечностями між: загальними компетентностями майбутніх фахівців, серед яких, як показали результати нашого аналізу навчальних планів, не зазначено «загальнокультурної компетентності», жодна із виокремлених не передбачає формування загальнокультурного рівня; вимогами інформаційного суспільства до інтелектуального та культурного розвитку майбутніх фахівців і зниженням у студентів інтересу до книги – джерела знань і духовності; суспільною потребою у вихованні інтелігентів-патріотів, з активною громадянською позицією, і недостатньою увагою до цього педагогів (з огляду на те, що літературне краєзнавство є першоосновою патріотичного виховання особистості); декларуванням уваги з боку державних чинників щодо популяризації читання та відсутністю випрацьованих механізмів цього процесу; занепокоєнням з боку викладачів університету, освітян проблемою не читання українського студентства та

відсутністю розробленої методичної системи, спрямованої на формування читацьких інтересів майбутніх фахівців.

Важливо, на нашу думку, поглянути на цю проблему ще й під таким кутом: підвищення загальнокультурного рівня майбутніх фахівців великою мірою корелює з формуванням духовного світу, загальної культурою їхніх майбутніх дітей, саме нинішні студенти як завтрашні батьки стануть першими вчителями та вихователями власних дітей, вестимуть їх у світ прекрасного, знайомитимуть із світом дитячої літератури, мистецтва.

Тому, вважаємо, що провідне місце в цьому має посісти сучасна популярна книга для дітей та юнацтва, зокрема авторів рідного краю. Наше дослідження (з-поміж іншого) покликане систематизувати, узагальнити творчі здобутки письменників і краєзнавців Прикарпаття, показати місце регіональної літератури в літературному процесі України та виокремити великий потенціал літератури рідного краю для виховання студентів-читачів.

Літературне Прикарпаття репрезентоване десятками відомих та маловідомих імен, з-поміж яких 12 письменників – лауреатів Шевченківської премії (Ірина Вільде, Роман Іваничук, Іван Малкович, Василь Герасим'юк, Тарас Мельничук, Дмитро Павличко, Степан Пушик, Федір Погребенник, Ярема Гоян, Роман Федорів, Віра Вовк, Микола Андрусак). Станом на 2017 рік членами Національної спілки письменників Івано-Франківської області є 57 митців слова. Тернопільщина представлена п'ятьма лауреатами Шевченківської премії: Степан Сапеляк, Григорій Штонь, Роман Андріяшик, Іван Гнатюк, Роман Лубківський. Серед закарпатських письменників найвищу літературну нагороду отримали також п'ятеро осіб: Іван Чендей, Петро Скунець, Дмитро Кремінь, Петро Мідянка, Мирослав Дочинець. Однак більшість (80%-85%) наших респондентів не знайомі з творчістю письменників-земляків.

Дослідницьку роботу проводили на базі педагогічного факультету ПНУ (90 студентів напряму підготовки «Педагогічна освіта») упродовж 2013-2017 рр. За допомогою емпіричних методів (анкетування, бесіда, інтерв'ювання,

спостереження) вивчали місце художньої літератури в системі запитів студентів, її роль у духовному розвитку особистості, вивчали читацькі інтереси майбутніх фахівців у галузі педагогіки (учителів початкової школи, англійської мови та зарубіжної літератури), медицини, а також їхні знання про художню літературу рідного краю, відображення сучасних педагогічних проблем на сторінках художньої літератури; за допомогою статистичних методів здійснювали обробку результатів дослідження.

Увесь комплекс використаних методів забезпечив вірогідність результатів дослідження. Також ми могли порівняти результати дослідження 2017 року з результатами опитування, яке проводили 2013 року в межах тодішнього Педагогічного інституту ПНУ (про це більш докладно у нашій [3], що дало змогу простежити тенденції розвитку читацьких інтересів студентів, внести корективи в методику їх формування.

Як показали результати дослідження, порівняно з 2013 р. показник «любов до читання» у студентів ПНУ – майбутніх фахівців педагогіки – зменшився з 82% до 53%. Аналогічні зміни відбулися і у такій сфері, як дозвілля студентів. На запитання «Як проводите вільний час?» 2013 року 68% респондентів відповіли, що читають художню літературу, 2016 року цей показник зменшився до 47%, натомість 43% студентів вказали, що «активно користуються соціальними мережами та спілкуються з друзями в мережі Інтернет» (2013 року цей показник становив 20 %), 60% респондентів слухають музику, дивляться кіно, читають популярні блоги. Вважаємо, що це пов'язано з низкою соціокультурних причин: зріс обсяг інформації, інтенсивно розвивається всесвітня інформаційна мережа, домінує теле-, кінокультура, істотно подорожчали книги, засилля на книжковому ринку російськомовних книг (часто низької художньої вартості), недостатня популяризація книг для дітей та юнацтва місцевих письменників тощо.

За результатами анкетування 2017 року, простежуємо появу явища «антикнигоманів» – від 20% до 26%. Такі показники змушують замислитись

над проблемами формування читацької культури в майбутніх фахівців, шляхами їх розв'язання.

Також ми проаналізували читацькі інтереси студентів трьох університетів. Зазвичай юнаки та дівчата віддають перевагу детективам (у середньому 50%-60%), фантастиці – (40%-45%); історичній літературі – (30%), пригодницькій літературі – (20%), «любовним романам» – (50%-55%), 8%-10% – ліричним творам).

Цікаво, що студенти вважають, що художня література має виховне значення. Вони погоджуються, що книжка є засобом виховання. Проте тут склалася певна суперечність. Більшість наших респондентів (75%-80%) не змогли навести приклади сучасних художніх творів, у яких порушено питання виховання. Отже, художня література в силу різних причин втрачає свою виховну роль з-поміж студентів, у вищій школі звужується коло читацьких інтересів юнацтва, а великий літературний потенціал Прикарпаття практично невідомий студентському загалові.

Формувальний експеримент проводили на базі ПНУ. Нами з'ясовано, що літературне краєзнавство Прикарпаття як галузь освітніх знань у вищій школі абсолютно не використана, про що засвідчують результати аналізу навчальних планів для підготовки як бакалаврів, так і магістрів педагогіки. Висновок однозначний: у вищій школі не готують майбутніх фахівців до викладання у школі чи в навчальних закладах I-II рівнів акредитації літературного краєзнавства, на це не спрямований жодний предмет літературно-мовного циклу. Частково ці питання розглядаються у курсі «Література для дітей», у процесі вивчення якого 1 лекція та 1 практичне заняття присвячено ознайомленню з письменниками Прикарпаття, які пишуть для дітей: Марійка Підгірянка, Костянтина Малицька, Дмитро Павличко, Степан Пушик, Леся Диркавець-Пилип'юк, Віра Багірова, Ярослав Ярош, Степан Процюк та ін.). Навчальними планами для підготовки магістрів педагогіки не передбачено вивчення літератури рідного краю.

За таких умов актуалізується потреба у створенні у виші такого літературно насиченого середовища, яке б спонукало, мотивувало студентів до читання. Використовуючи теоретичні надбання вчених-дослідників проблеми використання літературного краєзнавства в школі, досвід В. Сухомлинського в Павлиській школі, ми створили таке середовище на педагогічному факультеті ПНУ, де ключову роль у цьому процесі відвели літературі рідного краю.

Ефективним засобом і формою розвитку читацьких інтересів студентів став конкурс творчих проєктів «Письменник мого краю», у якому брали участь студенти упродовж 2016-2017 рр. Учасники творчого конкурсу писали есе чи створювали інформаційні проєкти про краєзнавця чи письменника рідного регіону, з якими виступили на круглому столі в «Літературній світлиці», що дало змогу обмінятися інформацією про літературний процес Прикарпаття, довідатися про творчість маловідомих авторів. Серед умов конкурсу було: стисло схарактеризувати життєпис письменника та його творчість, проанонсувати його твори, укласти сценарій виховного заходу чи конспект уроку, присвячений творчості письменника-земляка. Найкращі авторські роботи були відібрані для опублікування, а створені студентські проєкти лягли в основу електронного каталогу «Письменники Прикарпаття». За результатами творчого конкурсу було укладено електронний словник-довідник «Письменники Прикарпаття», який увиразнив науково-дослідницькі здобутки майбутніх педагогів. Під час круглого столу ми запропонували студентам анкету, з-поміж запитань були і такі: «Про яких письменників Ви довідалися сьогодні вперше?», «Твори яких авторів хотіли б прочитати?» У такий спосіб студенти «відкрили» для себе Миколу Яновського, поета і прозаїка (книга повістей і оповідань «Весільні грали музики», збірка «Гірське серце» та ін.), поета Йосипа Кузя (збірка «Нескорена пісня»), Параску Плитку-Горицвіт – письменницю, народного філософа, казкарку, фольклориста та етнографа, краєзнавця, «Гомера Гуцульщини» (книга записів, переказів та оповідань «Подарунок рідному

красві)), Галину Максимів (поетичні твори «Березіль», «З горіха зерня», «Скіфія»), Наталію Данилюк (збірка «Та жінка, що навпроти у вікні), Марію Вайно (роман у новелах «Теплий твір, або Рапсодія струнного квартету», кіноповість «Чоловік у кредит, або Четвертий варіант», збірка «Жінка з келихом дощу»), Василя Бабія (твори «Помста опришків», «Ростиславовичі», «Тривожні ночі», «Підпільний Кіндрат»), Степана Підгірняка (збірка поезій «Храм душі»), Мирославу Гринів з Івано-Франківська (збірка «Повість душі»), Богдана Цюцяка (книжечка «Квіти для дітей»), Михайла Бориса (повісті «Невільниця Софія», «Сяйво Ясної»), Любомира Михайліва (збірки «Формула зерна», «Гірська земля», «Клавіші сонця», «Автограф любові»), Оксану Сподар (збірка поезій «Народження квітки»), Євдокію Кіприч (збірка «Світку мій коханий»), Івана Драпчука (збірки «Поезія зірок», «На долонях землі», «Дощ осінніх яблук»), Миколу Діжевського (збірки «Ясні зорі Тараса», «Червона рута», «Балтійські світанки Тараса»), Дмитра Халуса, поета-священика (збірка «Одкровення») та ін. Більшість авторів та їх творів є маловідомими.

Чи не найкращим підсумком такої діяльності стало те, що окремі студенти (щороку зазвичай двоє-троє) обирають теми для магістерського дослідження, пов'язані з проблемами шкільного літературного краєзнавства. У такому ж аспекті побудована робота наукового гуртка «Стилістика наукового тексту», студенти досліджують різні аспекти проблеми літературного краєзнавства Прикарпаття, а також особливості розвитку літературного процесу загалом, оприлюднюють їх на звітній науковій студентській конференції, публікують у вітчизняних та закордонних виданнях.

Використання інноваційних форм навчання, як-от освітній коучинг, забезпечив ефективність упровадження методики розвитку загальної культури майбутніх педагогів. Ідеться про їхню участь у діяльності Науково-методичного центру «Університет обдарованої дитини» (далі УОД), який діє при Науковому парку «Прикарпатський університет» ДВНЗ

«Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника». Цей унікальний свого роду освітній і науковий проект (аналога немає в Україні) об'єднав високопрофесійних викладачів університету, знаних учених, творчих педагогів міста, відомих письменників, митців та інших творчих особистостей над ідеєю цілеспрямованого створення освітнього середовища на основі використання сучасних інформаційно-комунікаційних та інноваційних технологій, який би слугував розвитку обдарованих дітей. Викладачі разом зі своїми студентами улаштовують майстер-класи, екскурсії, інші заходи для школярів міста, спрямовані на глибше пізнання історії, культури рідного краю, знайомлять з літературним краєзнавством.

Ми переконалися, що важливим чинником розвитку літературної компетенції, читацьких інтересів є творчі зустрічі з викладачами-письменниками: О. Деркачовою, Т. Прохаськом, В. Єшкілевим, О. Слоньовською, С. Процюком, М. Ткачівською та ін. Стимулює до читання, пізнання літературних творів викладацька діяльність письменниці О. Деркачової, яка власним прикладом та активною громадською діяльністю (улаштування разом зі своїми магістрантами зустрічей з письменниками, організація майстер-класів в УОД, залучення студентів до презентацій новочасної літератури, організація літературних квестів, конкурсів тощо) створює відповідне літературне середовище безпосередньо під час навчання студентів та в позааудиторній діяльності.

Створюючи насичене літературне середовище, ми організували студентську мандрівну бібліотеку, своєрідний Клуб любителів книги, який постійно поповнюється новими учасниками. Щоб стати його членом, потрібно подарувати бібліотеці художню чи наукову (професійно зорієнтовану) книгу, зазвичай це новинки літератури, а також твори місцевих письменників. На нашу думку, такий рух книг з-поміж студентів слугує ефективним засобом популяризування читання навіть з-поміж тих, хто не любить читати. Також ми постійно анонсували новинки художніх творів для дітей та юнацтва письменників краю, улаштовували систематичні

літературні огляди тощо. Для цього слугувала і виставка книг, яку влаштувала мандрівна студентська бібліотека.

Під час проведення Дня української писемності організували для студентів Свято української книги, яке провели в цікавому форматі (колективна літературна гра-конкурс на найкраще знання творчості письменників Прикарпаття та інші заходи). Ми переконалися, що така ігрова форма якнайкраще сприяє мотивації до продовження активної читацької діяльності, оскільки застосування інтерактивних методів і форм (літературні ігри, вікторини, конкурси, створення студентами відеосюжетів, а також роликів «Літературне Прикарпаття», «Письменники Прикарпаття – лауреати конкурсу «Коронація слова», «Письменники Прикарпаття – лауреати Шевченківської премії», «Письменники Прикарпаття – автори творів для дітей та юнацтва», «Улюблені письменники-прикарпатці івано-франківських школярів») якнайкраще слугують розвитку читацьких інтересів студентів, позаяк вони стають активними учасниками Свята української книги: не тільки організаторами літературно насиченого середовища, а й пропагандистами читання.

Добрий досвід зі створення літературно насиченого середовища створено в ТДМУ, де з 2016 р. працює «Клуб української мови та культури» (як постійно діючий відкритий простір духовно-інтелектуальної комунікації студентів), який покликаний забезпечити інтелектуальне дозвілля за допомогою майстер-класів, зустрічей, екскурсій, свят з літературними митцями, діячами у сфері мистецтвознавства, релігієзнавства, фольклористики. Унаслідок діяльності цього Клубу студенти університету насамперед глибоко вивчили творчість викладачів-письменників, зокрема романи талановитого прозаїка, хірурга, доцента Ореста Березовського «Інтернаймичка», «Європа-центр (1941-1957)», «Рожевий дурман (1957-1965)», «Заплутане крило», «Кожному своє...» та цикли романів «Не залишай», «Цвіте терен», «Чотири дороги», «Лицарі любові і надії», «Місто карликів» та інші поетичні й прозові твори відомої письменниці краю

доцента кафедри акушерства та гінекології Лесі Романчук. У рамках роботи цього Клубу, куди входять також іноземні студенти: у виші їх навчається понад 1700, студенти-медики мають можливість спілкуватися з відомими авторами Тернопільщини, зокрема, Олександр Вільчинський представив студентському загалові романи «Останній герой», «Суто літературне вбивство», «Віагра для мера», Надія Гербіш – «Теплі історії до кави», «Теплі історії до шоколаду», Петро Сорока познайомив студентів зі своїми творами «На захід від спадаючого сонця», «Знак серця». Аналогічні форми роботи доречно запровадити і на Педагогічному факультеті ПНУ.

Створюючи насичене літературне середовище, пам'ятали, що дуже важливо також, щоб сам викладач був активним читачем, книголюбом, тоді він демонструватиме студентам «моду на книги». Велике значення в цьому процесі відводили місцевій факультетській бібліотеці, працівники якої за тісної співпраці з викладачами змогли стати чинником підвищення рівня читацьких інтересів майбутніх фахівців.

Типовими помилками в практиці роботи сучасної школи, зокрема й вищої, є те, що досі поширені розмови про любов до читання і до книг замість організації систематичної навчальної діяльності юнацтва із різноманітним колом сучасних популярних дитячих книг, переважання усталених традиційних форм роботи з книжкою. Наразі науково доведено, що першим гарантом любові до читання і книг є знання широкого кола книг. На нашу думку, провідну роль тут мають зіграти сучасні популярні твори для дітей та юнацтва письменників Прикарпаття.

Переконані, що практична діяльність із книгами – перша умова ефективності формування в студентів інтересу до читання. У процесі навчальної діяльності варто використовувати будь-яку можливість познайомити магістрантів з творчістю письменників Прикарпаття. До прикладу, на практичному занятті «Педагогічна культура викладача вищого навчального закладу» з курсу «Педагогіка вищої школи» доцільно акцентувати студентам на літературній освіті як складникові професіограми

майбутнього фахівця, його читацькій культурі, методах і формах її формування. Задля цього заздалегідь варто запропонувати студентам підготувати фрагменти уроку-знайомства школярів з письменником-земляком. Це уможливить здійснення цікавої самостійної дослідницько-пошукової роботи майбутніх магістрів педагогіки. Ми спостерігали, що студенти продемонстрували велику кількість жанрових різновидів занять з вивчення літератури рідного краю, кожний урок-знайомство з особистістю майстра слова розпочинали по-іншому, емоційно, яскраво, щоб викликаючи інтерес до особистості письменника та привертаючи увагу майбутніх читачів до творчості автора. Використання біобібліографічного методу задля підсилення людинознавчого акценту вивчення біографії письменника дало змогу використати різноманітні види завдань. Це практичне заняття проводили у формі тренінгу, де студенти виступали і в ролі вчителів, і в ролі учнів.

1. *«Обличчя майстра»*. Розглядаючи портрет письменника, біографія і творчість якого будуть вивчатися, учні/студенти пробують назвати його особистісні риси, окреслити коло тем і проблем, що мали б цікавити письменника-красзнавця.

2. *«Біографічний етюд»*. Етюд – робота, виконана з натури. Це робота невеликого розміру, яка передає відчуття і враження від побаченого. Добираються такі слова, що найбільш достовірно передають емоції.

3. *«Карта подорожей письменника»* - один із видів біографічної наочності. У процесі роботи учнів/студентів по карті подорожі письменника бажано розповісти, що дала подорож письменникові, які твори написав він на матеріалі своїх подорожей.

4. *«Досьє» на поета*. Структура роботи: 1. Біографічна довідка. 2. Світогляд, життєве кредо. 3. Ліричний герой про себе. 4. Улюблені теми, мотиви. 5. Найвідоміші вірші. 6. Найбільш улюблений вами вірш поета. 7. Яскраві стежки і поетичні прийоми [1, с. 13-17].

На іншому практичному занятті «Процес виховання у ВНЗ» магістранти влаштували аукціон оригінальних авторських сценаріїв виховних заходів, присвячених творчості письменників-земляків. Найцікавішими визнано такі: «Подорож до країни кольорових гусенят» (про творчість Неоніли Стефурак), «Степан Пушик – лауреат Шевченківської премії», «Степан Пушик – дитячий письменник», «Пісенна спадщина Степана Пушика», «Творча спадщина вчителя-письменниці Людмили Малкович», «Дмитро Павличко – поет, громадянин», «Пісенна лірика Д. Павличка», «Іван Малкович – поет, видавець, лауреат Шевченківської премії», «Поетичний дивосвіт Марійки Підгірянки», «Улюблені вірші» Івана Малковича», «Творчість Дмитра Арсенича», «У гостях у письменника Миколи Симчича», «Творча спадщина письменника, краєзнавця Миколи Негрича», заочна екскурсія «Навколо пам'ятника Тарасові Мельничуку», «Життєва дорога Тараса Мельничука»; вікторина «Колишні професії письменників рідного регіону»; організація екскурсійної фірми «Подорожуйте з нами» (уявні подорожі до літературних музеїв письменників) та ін. Ці інноваційні технології сприяли поверненню втраченого інтересу магістрантів до особистості письменника у зв'язку з його творчістю, переконали в доцільності урізноманітнювати самостійну роботу студентів з вивчення життєтворчості письменників-земляків.

Наприкінці експериментального дослідження знову провели опитування студентів. До уваги брали такі аспекти, як любов студентів до книги, інтерес до читання, у тому числі й творів письменників рідного краю, знання літератури рідного краю і под. Так, студентів ПНУ, які дуже люблять читати, знають більшість письменників рідного краю, аналізують їх твори, мають знання про краєзнавців Прикарпаття, прагнуть довідатися більше про літературний процес рідного краю (32%; на початку експерименту – 24%), віднесли до осіб з високим рівнем розвитку читацьких інтересів; магістрантів, які читають час від часу, називають письменників Прикарпаття (сімох-десятьох) та їхні твори, називають прізвища відомих краєзнавців та

їхні праці (двох-трьох), інколи читають «новинки» (41%; на початку експерименту – 28%) – до осіб із середнім рівнем і тих, які не зовсім схильні до читання, знають 3-5 авторів та їхні надбання, не цікавляться краєзнавством (27%; на початку експерименту – 48%), віднесено до осіб із низьким рівнем читацьких інтересів. Порівняння результатів на початку і наприкінці дослідження переконує, що впроваджені методи і форми роботи з творами письменників Прикарпаття забезпечують продуктивне засвоєння художньої інформації, розширюють читацькі горизонти майбутніх фахівців, підвищують їхній культурний рівень. Нині ця робота триває.

Отже, актуальність порушеної проблеми зумовлена наявністю низки суперечностей між: назрілою у суспільстві потребою в переоцінці ролі і значення регіонального складника в усіх сферах життя та відсутністю сучасних, адекватних до запитів часу, засобів використання регіональної словесності для розбудови національної освіти; наявністю численних творчих здобутків письменників Прикарпаття та недостатнім вивченням їх у вищій школі; постійним пошуком шляхів оптимізації навчально-виховного процесу у виші та відсутністю системного підходу у використанні потужного педагогічного потенціалу краєзнавчого матеріалу для активізації читацьких інтересів студентів; увагою сучасних учених до проблем літературного краєзнавства і відсутністю цілісного дослідження проблеми літературного краєзнавства того чи іншого регіону, наукового обґрунтування вивчення літературного краєзнавства у вишах. Тому є потреба в доцільності вивчення літератури рідного краю як чинника розвитку особистості студента-магістранта, пошуку ефективних методів, форм, шляхів, які зроблять літературне краєзнавство у виші цікавим і потрібним, розширять читацькі горизонти майбутніх магістрів педагогіки, слугуватимуть формуванню їхньої літературознавчої компетентності та професіограми.

Результати проведеного аналізу наукових праць свідчать, що літературне краєзнавство як наукова проблема є актуальним у теоретичному й практичному аспектах. Це питання не було предметом цілісного наукового

дослідження. Література рідного краю має великі потенційні можливості для духовного розвитку особистості, зокрема формування читацьких інтересів, розвитку загального культурного рівня майбутніх фахівців. Проте використання літературного краєзнавства як чинника виховання не зовсім відповідає потребам часу, що робить нагальними та істотними пошуки шляхів практичної реалізації виховних можливостей літератури рідного краю.

З огляду на відсутність теоретичних напрацювань оптимальним шляхом вбачали розробку власної методики, метою якої було розширити читацькі горизонти студентів засобами літератури рідного краю. Запропонована методика передбачала визначення предметом навчання і виховання твори письменників рідного краю, її упродовжували поступово, дотримуючись певної логічної послідовності, акцент робили на створенні літературно насиченого середовища, яке б спонукало, мотивувало студентів до читання, стимулювало в них інтерес до книжки, розвивало культурні горизонти. Доведено, що залучення майбутніх фахівців до участі у творчих конкурсах, літературних і наукових гуртках, написання наукових праць, творчих проєктів, організації літературних свят, академій, залучення до організації студентської бібліотеки, творчих зустрічей з письменниками, безпосередні контакти студентів з викладачами-письменниками тощо сприяє розвитку їхнього загальнокультурного рівня. Низка інноваційних форм (освітній коучинг, створення творчих проєктів, відеосюжетів, тематичних роликів, організація літературних квестів, наукових конференцій, майстер-класів тощо) позитивно вплинули на літературний розвиток студентів. Це засвідчили результати дослідження. Відрадно те, що ми не виявили жодного студента-«антикнигомана», що засвідчує великі потенційні можливості літератури рідного краю як чинника розвитку любові до читання.

Робота над формуванням читацьких інтересів майбутніх педагогів великою мірою узалежнена читацьким досвідом викладачів, їхніми знаннями про світ сучасної популярної книги, літературний процес рідного краю. Тому

одним із напрямів подальшого дослідження може стати проблема формування літературознавчої компетентності вчителя, використання літературного краєзнавства в системі післядипломної освіти тощо.

ЛІТЕРАТУРА

1. Богосвятська А. І. Нові тенденції вивчення біографії письменника. *Зарубіжна література в школах України*. 2014. № 5. С. 10-20.
2. Статут державної установи «Український інститут книги». Міністерство культури України. URL: http://195.78.68.75/mcu/control/uk/publish/article?art_id=245224945&cat_id=245224937 (дата звернення: 17.03.2017).
3. Bilavych, G., Rozman, I. (2016). Modern fiction as factor of students' reading culture development. *Advanced education*. Issue 6. P. 101-105.
4. Daniels, E. & Steres, M. (2015). Examining the Effects of a School-wide Reading Culture on the Engagement of Middle School Students. *Research in Middle Level Education Online*, 35. <https://doi.org/10.1080/19404476.2011.11462085> (дата звернення: 17.03.2017).
5. Haßler, H. (2017). **Kompetenz** - Funktion - Variation Veranstaltung. – Potsdam ; Frankfurt am Main ; Bern ; Wien : Peter Lang Edition. 402 S.
6. Heynitz, M. (2012): Bildung **und** literarische **Kompetenz** nach PISA : Konzeptualisierungen literar-ästhetischen Verstehens am Beispiel von Test-, Prüf- **und** Lernaufgaben. Frankfurt am Main [u.a.] : Lang, 2012. 317 S.
7. Nieke, W. (2012): Kompetenz und Kultur: Beiträge zur Orientierung in der Moderne. Wiesbaden : Springer VS. 184 S.
8. Snow, C., & Sweet, A. (2003). Rethinking Reading Comprehension. Solving Problems in the Teaching of Literacy. A. P. Sweet & C. E. Snow (Eds.). NY: The Guilford Press.
9. Coyne, M. D., Kami'enui, E. J., & Carnine, D. W. (2010, July). *Current issues in reading comprehension*. Pearson Allyn Bacon. Prentice Hall. Retrieved

from. URL: <http://www.education.com/reference/article/current-issues-reading-comprehension/>(дата звернення: 17.03.2017)

10. Collie J. & Slater S. (2001). *Literature in the Language Classroom. A Resource Book of Ideas and Activities*. Cambridge University Press.